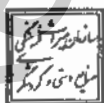


میهای میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

خراسان رضوی



معاونت فرهنگی و ارتباطات
انتشارات و تولیدات فرهنگی
سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
استان خراسان رضوی

تقی زاده، هادی، ۱۳۴۹ -

سیمای جامع میراث فرهنگی، منابع دستی و گردشگری
خراسان رضوی/ تالیف و گردآوری هادی تقی زاده، فرامرز
صابر مقدم میرزایی، رضا ابراهیم نیا. مشهد سازمان میراث
فرهنگی و گردشگری خراسان رضوی با همکاری نشر سنبله ۱۳۸۶.
۲۹۴ ص. مصور (رنگی)

ISBN: 978-964-392-451-5

خراسان رضوی - ۲. خراسان رضوی - آثار تاریخی.
الف. صابر مقدم میرزایی، فرامرز، ۱۳۴۷. ب. ابراهیم نیا،
رضا، ۱۳۵۰. ج. عنوان.

9 ص 2017/7=DSR

955/82043

معاونت فرهنگی و ارتباطات

سیمای جامع میراث فرهنگی، منابع دستی و گردشگری

استان خراسان رضوی

مولفان: هادی تقی زاده - فرامرز صابر مقدم، با همکاری: رضا ابراهیم نیا

ناظر علمی: محمود طغریایی

مکس، هاشمی پور - پهلوان - ایمانپور - ازناوه - غضبان پور

طراحی و اجرا: کاواک (سمیرا اکبری)

تایپ و حروفچینی: مجتبی ریسمان باف - محمد میرشاهی

چاپ و معافی: دقت

ثوبت چاپ: اول، ۱۳۸۶

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

ناشر: سازمان میراث فرهنگی، منابع دستی و گردشگری خراسان رضوی

با همکاری نشر سنبله

شابک: ۵ - ۴۵۱ - ۳۹۲ - ۹۶۴ - ۹۷۸

نشانی: مشهد - بلوار شهید صادقی (سازمان آب)، روبروی روزنامه خراسان،

سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری خراسان رضوی

تلفن: ۷۷۶۹۵۶۵ - ۷۲۶۳۳۱۰ - ۵۱۱. معاونت فرهنگی و ارتباطات: ۸۶۴۱۰۱ - ۵۱۱.

نمابر: ۷۲۵۸۵۸۳ - ۵۱۱.

نشانی الکترونیکی:

WWW.Khorasanmiras.ir

info@khorasanmiras.ir

فهرست عناوین

پیشگفتار

مقدمه

محیط طبیعی

موقعیت و وسعت (۱)، ناهمواری‌ها، نواحی کوهستانی (۲)،
سرزمین‌های هموار، آب وهوا (۴)، منابع آب، آب‌های
سطحی (۶)، آب‌های زیرزمینی، تقسیمات کشوری استان
خراسان رضوی (۸)، جمعیت (۹)

منابع اقتصادی

کشاورزی (۱۱)، دامداری (۱۴)، معادن (۱۵)، صنایع (۱۷)

پیشینه تاریخی

خراسان در کتاب زمان (۱۹)، مشهد (۲۰)، نیشابور (۲۱)،
سبزوار (۲۲)، گناباد، کلات (۲۳)، تربت حیدریه، تایباد (۲۴)،
درگز (۲۵)، فریمان، بردسکن (۲۶)، تربت جام، کاشمر (۲۷)،
قوچان (۲۸)، وجه تسمیه خراسان و مشهد (۲۸)

مفاخر و مشاهیر (۲۹)

فرهنگ عامه

آداب و رسوم (۴۴)

چهارشنبه سوری (۴۴)، ملاقه زنی، بخت گشایی (۴۵)، نوروز،
تمهیدات قبل از نوروز (۴۷)، هفت سین (۴۸)، مراسم پیش از
تحويل سال نو و بعد از آن (۵۰)، بازی‌های رایج در ایام نوروز،
جشن سده (۵۱)، ازدواج و عروسی، خواستگاری (۵۲)، بله
برون، لوازم عقد، بند اندازی یا نخه کردن عروس (۵۴)، مجلس
عقد، سایر مراسم خواستگاری و ازدواج، مرگ و عزاداری (۵۵)، شب
شام غریبان، شب چله (۵۷)، طب عوام (۵۸)

افسانه‌ها، ترانه‌ها، فهلویات و لالایی‌ها، اشعار و مثل‌ها و ضرب المثل‌ها

افسانه‌ها و قصه‌ها، اشعار و ترانه‌های عامیانه (۶۲)، دوبیتی‌ها، فهلویات و ترانه‌های روستایی خراسان (۶۳)، لالایی‌ها (۶۵)، ضرب المثل‌ها (۶۶)، بازیهای بومی و محلی (۶۷)، ورزش‌های سنتی و بومی (۶۹)، آش‌ها و غذاهای نذری و سنتی (۷۲)، سوغاتی و صنایع دستی خراسان رضوی (۷۸)، رقص و موسیقی بومی و محلی (۹۱)

جاذبه‌های طبیعی (اکوتوریسم)

بیلاقات

طرقبه (۹۳)، شانددیز (۹۴)، جاغرق (۹۵)، نغندر، کنگ (۹۶)، عنبران، حصار، زشک، اخلمد (۹۷)، باغ رود، خرو و درود (۹۸)، دره ارزنه، اندروخ، دره آل، چهلمیر (۹۹)، باغستان علیا (۱۰۰)، شمخال، شارک (۱۰۱)، کوهسرخ (۱۰۲)، بیدسکان (۱۰۳)، گرماب، منطقه بیلاقی لایین نو کلات (۱۰۴)

چشمه‌ها

چشمه سبز، چشمه گیلان (۱۰۶)، چشمه گراب، چشمه آب گرم فردوس، شاهان گرماب (۱۰۷)، چشمه حضرت، آب گرم شهر کهنه، آب گرم معدنی کاریز (۱۰۸)

آبشارها

آبشار اخلمد، آبشار قره سو، آبشار رود معجن (۱۰۹)، آبشار سراب (۱۱۰)

رودخانه‌ها، سدها و دریاچه‌ها

سد طرق (۱۱۰)، رودخانه کشف رود، رودخانه و سد کارده، بند فریمان (۱۱۱)، دریاچه بزنگان، بند گلستان (۱۱۲)، سد و دره مهوید (۱۱۳)، سد نادری (۱۱۴)، بند سلامه، سد شهید یعقوبی (۱۱۶)

غارها

غار مغان (۱۱۶)، غار همدل آباد، غار دره آل، غار سنو، غار کارده (۱۱۷)، غار مزداوند، غار پرده رستم، غار آتشگاه، غار قزلق (۱۱۸)، غار طبیعی گنبد، غار ماپری، غار بزنگان (۱۱۹)، مراکز سیاحتی و تفریحی

پارک‌های مشهد مقدس

پارک ملت، پارک جنگلی وکیل آباد (۱۲۰)، باغ وحش، کوهسنگی (۱۲۲)، پارک پردیس قائم (۱۲۳)، پارک بسیج، پارک میرزا کوچک خان، پارک امت، باغ ملی (۱۲۴)، پارک بابا قدرت، پارک وحدت، کوهستان پارک شادی (۱۲۵)، شهر بازی پارک ملت، شهر بازی کوهستان پارک شادی (۱۲۶)، شهر بازی پارک امت، مجموعه باغ ملی، پارک جنگلی پیشکوه، سفره خانه سنتی هزارستان (۱۲۷)

بازارهای مشهد مقدس

بازار امام رضا (ع) (۱۲۹)، بازار مرکزی ۲ و ۱، مجتمع تجاری زیست خاور (۱۳۰)، بازار گوهر شاد، بازار الغدیر، بازار امین، بازار حکیم (۱۳۱)، بازار بین المللی (۱۳۲)

پارک‌های ملی، پناهگاههای حیات وحش، باغ‌ها و

مناطق حفاظت شده

پارک ملی تندوره (۱۳۲)، پناهگاه حیات وحش حیدری، پناهگاه حیات وحش شیر احمد (۱۳۳)، باغ کشمیر، منطقه شکار ممنوع مرزی باجگیران (۱۳۴)، منطقه شکار ممنوع دربادم، منطقه شکار ممنوع قرخود (۱۳۶)، منطقه شکار ممنوع هنگام، منطقه شکار ممنوع هلالی، منطقه شکار ممنوع درونه، منطقه شکار ممنوع بزما (۱۳۷) و سایر اسامی مناطق تحت کنترل، مناطق حفاظت شده، مناطق شکار ممنوع، مناطق پیشنهادی (۱۳۸)

موزه‌ها

موزه توس (۱۳۹)، موزه نادری (۱۴۰)، موزه‌های آستان قدس رضوی (۱۴۱)، موزه تاریخ مشهد، موزه قرآن و نفایس، موزه نقاشی (۱۴۲)، موزه نجوم و ساعت، موزه فرش، موزه سلاح (۱۴۳)، موزه تمبک، موزه ظرف (۱۴۴)، موزه صدف و حلزون، موزه سکه و مدال، موزه گناباد (۱۴۵)، موزه نیشابور (۱۴۶)، موزه خیام نیشابوری، موزه مردم شناسی قوچان (۱۴۷)، موزه آب، موزه علوم تاریخ طبیعی مشهد (۱۴۸)، موزه بزرگ تاریخ طبیعی خراسان، موزه تندوره درگز (۱۴۹)، نمایشگاه‌های دائمی در خراسان رضوی (۱۵۰)

آثار و ابنیه تاریخی

مجموعه معماری آرامگاهی حرم حضرت رضا (ع) (۱۵۲)، گنبد‌های حرم مطهر (۱۵۳)، صحن‌ها (۱۵۴)، رواق‌ها (۱۵۷)

کاروان سراها و رباط‌ها

رباط شرف (۱۶۰)، رباط نیشابور (۱۶۱)، رباط زمین آباد (۱۶۲)، رباط فخرآباد (۱۶۳)، رباط آب گرم، کاروانسرای فرامرزان، کاروانسرای مزینان (۱۶۴)، رباط بی بی، رباط شریف آباد (۱۶۵)، رباط خیر آباد، رباط فیض آباد، رباط ماهی، رباط لاری (۱۶۶)، رباط زرنوخ، رباط تاریخی فریمان، رباط طبسی (۱۶۷)، رباط کبودان، رباط عباس آباد، رباط سهل آباد (۱۶۸)، رباط سنگ بست، رباط جام (۱۶۹)، رباط سمنگان (۱۷۰)، رباط سید آباد، رباط ویرانی (۱۷۱)

مجموعه‌های آرامگاهی

مجموعه معماری آرامگاهی مزار شیخ احمد جام (۱۷۲)، مجموعه معماری کدکن (۱۷۳)، مجموعه تاریخی مزار قطب الدین حیدر (۱۷۴)

آرامگاه‌ها و مقابر

آرامگاه خواجه عبد الله، آرامگاه شیخ زین الدین ابوبکر تایپادی (۱۷۶)، آرامگاه علامه شهرستانی، آرامگاه پیر پالان دوز (۱۷۸)، آرامگاه خواجه ربیع (۱۷۹)، آرامگاه خواجه مراد راوی (۱۸۰)، آرامگاه خواجه اباصلت، آرامگاه فردوسی (۱۸۱)، آرامگاه نادر شاه افشار (۱۸۲)، آرامگاه کلنل پسیان، آرامگاه و مقبره شیخ لقمان سرخسی (۱۸۴)، آرامگاه شیخ فرید الدین عطار (۱۸۵)، آرامگاه کمال الملک، آرامگاه حکیم عمر خیام (۱۸۶)، آرامگاه فضل بن شاذان (۱۸۷)، آرامگاه حاج ملا هادی سبزواری (۱۸۸)، آرامگاه شهید سید حسن مدرس (۱۸۹)، آرامگاه عبد الرحمن گهواره گر (۱۹۰)، آرامگاه و مسجد ستجان، مزار شیخ عبد الله (۱۹۲)، مقبره جفتین گیسور، آرامگاه سید نظام الدین (۱۹۳)، آرامگاه منسوب به شیخ ابوسعید ابی الخیر، آرامگاه حافظ ابرو (۱۹۴)، مزار پیر احمد خوافی (۱۹۵)، بنای تاریخی رزمگاه، مزار بی آبه (۱۹۶)

امام زاده‌ها و اماکن متبرکه

امام زاده سید ابراهیم (۱۹۶)، امام زاده محمد محروق (۱۹۷)، امام زاده بی بی علیه خاتون، امام زاده جعفر، امام زاده سلطان حسن (۱۹۸)، امام زاده شعیب، امام زاده هفت معصوم (۱۹۹)، امام زاده یحیی (۲۰۰)، بنای امام زادگان هاشم و محتشم (ع)، امام زاده سید محمد علوی، آستان امام زاده یحیی (ع) (۲۰۱)، بقعه امام زاده سید عبدالعزیز (۲۰۲)، آستان مقدسه امام زادگان یاسر و ناصر (ع) (۲۰۳)، امام زادگان بی بی صنوبر و میر سبحان ولی (۲۰۴)، مزار شاهزاده قاسم مشهد ریزه، باغمزار (۲۰۵)، امام زاده سید مرتضی، امام زاده سلطان ابراهیم (۲۰۶)، بقعه امام زادگان، مزار بوری آباد (۲۰۷)، بقعه کمر زیارت (۲۰۸)، بقعه سلطان محمد عابد (۲۰۹)

برج‌ها و میل‌ها

میل اخنگان (۲۱۰)، برج رادکان (۲۱۱)، برجهای نادری، میل کرات (۲۱۲)، مقبره ارسلان جاذب و میل ایاز (۲۱۳)، برج علی آباد کشمر (۲۱۴)، مناره فیروز آباد (۲۱۵)، خسرو گرد (۲۱۶)

حمام‌های تاریخی

حمام شاه (۲۱۷)، حمام حاجی رئیس، حمام فاضلخانی (۲۱۸)

گنبد‌ها

گنبد سبز (۲۱۹)، گنبد‌های شه میر (۲۲۰)، گنبد خشتی (۲۲۱)

محوطه‌ها، تپه‌های باستانی، شهرها و روستاهای قدیمی

محوطه باستانی بندیان (۲۲۲)، شهر قدیمی بوزجان (۲۲۳)، بقایای شهر خرگرد، شهر تاریخی جیزد (۲۲۴)، مجموعه معماری روستای عمرانی، بقایای شهر کهن نیشابور (۲۲۶)، بقایای شهر تاریخی مالین، محوطه تاریخی جوزقان (۲۲۷)، شهر کهنه قوچان، تپه برج (۲۲۸)، محوطه تاریخی شادباخ، شهر تاریخی تون (۲۲۹)

خانه‌های قدیمی با معماری سنتی

خانه مستوفی (۲۳۰)، خانه ملک (۲۳۱)، خانه شهید مطهری (۲۳۲)، خانه قدیمی اعتمادی، خانه امیری (۲۳۳)

قلعه‌ها

قلعه گبری، معبد مهری، قلعه کوه، قلعه دختر رقه (۲۳۴)، قلعه کریم آباد (۲۳۶)، قلعه عباس آباد، قلعه اسکندر آباد (۲۳۷)، قلعه دختر شوراب، قلعه کرات (۲۳۸)، قلعه چهل دختر (۲۳۹)

مدارس قدیمی و مذهبی

مدرسه پریزاد، مدرسه خیرات خان، مدرسه فصیحیه، مدرسه علمیه حبیبیه (۲۴۰)، مدرسه نواب، مدرسه بهزادیه (۲۴۱)

مدرسه دودر، مدرسه میرزا جعفر (۲۴۲)، مدرسه فخریه،
مدرسه شریعتمدار، مدرسه شیخ (۲۴۳)، مدرسه علیا، مدرسه
کهنه سبزوآر (۲۴۴)، مدرسه نظامیه خرگرد، مدرسه علمیه
حاج سلطان العلماء، مدرسه محمودیه (۲۴۵)، مدرسه غیاثیه
خرگرد (۲۴۶)

مساجد و حسینیه‌ها

مسجد جامع گوهرشاد (۲۴۷)، مسجد کبود گنبد (۲۴۸)،
مصلای طبرق، مسجد جامع نیشابور (۲۴۹)، مسجد جامع
سبزوآر، مسجد خسروشیر (۲۵۰)، مسجد جامع رشتخوار،
مسجد خانه نور، مسجد جامع جویمند (۲۵۱)، مسجد جامع
بجستان، مسجد جامع گناباد (۲۵۲)، مسجد خرگرد، مسجد
جامع سیف آباد، مسجد جامع خلیل آباد، مسجد جامع
کاشمر (۲۵۳)، مسجد پامنا، مسجد جامع رادکان (۲۵۴)،
مسجد جامع فردوس (۲۵۵)، مسجد جامع رقه، مسجد رباط
زیارت (۲۵۶)، مسجد جامع سنگان (۲۵۷)، مسجد ملک
زوزن (۲۵۸)

بقعه‌ها و قدمگاه‌ها

بقعه حر عاملی، بنای قدمگاه (۲۵۹)، بقعه سعید بن سلام
مغربی، بقعه بی بی شطیطه (۲۶۰)، بقعه بیلدر باشی (۲۶۱)

درختان کهنسال (۲۶۲)

باغ‌های ایرانی

باغ خونی (۲۶۳)، باغ نشاط، باغ و عمارت امین
الاسلامی (۲۶۴)، باغ خان (۲۶۶)، باغ اسکویی (۲۶۷)

آب انبار و حوض انبارهای قدیمی

آب انبار میانده (۲۶۸)، حوض انبارهای خشت (۲۶۹)، آب انبار
قلعه کهنه ریزه، آب انبار سید باقر (۲۷۰)، آب انبار بزرگ
مرکزی جنگل (۲۷۱)

یخدان‌های قدیمی

یخدان کوثر (۲۷۲)، یخدان نمدمال‌ها، یخدان فروتقه (۲۷۳)

آسبادها، آسیاب‌ها و قنات

آسیاب‌های بشرویه (۲۷۴)، آسباد خشت (۲۷۵)، آسیاب‌های
کاخک (۲۷۶)، آسبادهای نشتیفان (۲۷۷)، قنات قصبه
گناباد (۲۸۱)

سنگ نگاره‌های تاریخی

سنگ نگاره شتر سنگ (۲۸۲)، کتیبه خان تاشی (۲۸۳)

پل‌های قدیمی

پل‌های آب بر بشرویه (پل ترناو) (۲۸۴)، پل خاتون (۲۸۵)، پل
سالار، پل یونسی (۲۸۶)

چهار طاقی‌ها

چهار طاقی چلاقده، چهار طاقی بازه هور (۲۸۷)، چهار طاقی
سنگور (۲۸۸)، چهار طاقی ریوند (۲۸۹)

کاخ‌ها و کوشک‌ها

عمارت خورشید (۲۸۹)، کوشک سلامه (۲۹۱)

به نام خداوند جان و خرد

پیشگفتار

استان خراسان رضوی جلوه‌ای ماندگار، از تمدن فرهنگ و طبیعت است که از نگاه باستان‌شناسان حوزه فرهنگی وسیعی را به خود اختصاص داده و قدمت آن را به هشتصد هزار سال و یا بیشتر رسانده است. این استان به دلیل موقعیت ویژه جغرافیایی بدون تردید از دیرباز و در گه‌ن‌ترین دوره‌های حیات بشری بستر فعالیت‌های معیشتی و بازرگانی بوده است، و پس از شکل‌گیری حکومت نیرومند و با اقتدار در فلات ایران، خراسان به منزله پل ارتباطی بین ایران و دنیای شرق قلمداد می‌گردید. به هر حال خراسان رضوی در طول تاریخ شایستگی و قابلیت آن را داشته که در مسیر تکامل اجتماعی فرهنگی جوامع دور و نزدیک گام بردارد و از این حیث تأثیر گزار باشد تا بدان مرتبه که این سرزمین را جایگاه دانشمندان، حکما، بزرگان و اندیشمندان به شمار آورده‌اند و تاریخ پرفراز و نشیب مناطق آن در گذشته مملو از اوراق ارزشمند است. از جمله وجود شیفتگان متدین، هنردوست و فرهنگ مدار آئینه‌ای از تمام شئون فرهنگ، تمدن و عنصر ایرانی و خراسانی را فرا روی علاقه‌مندان قرار می‌دهد.

پیشینه این سامان، گرمی بازار دانش و ادب و فرهنگ، کثرت بازرگانان معرفت و فراوانی خردورزان و اندیشه‌گران با وجود چهره‌های شاخص، فرهیختگان و نخبگان سرآمد بوده است.

حضور و شهادت حضرت رضا(ع) در ناحیه خراسان رضوی و بارگاه شریف آن امام همام از جمله عواملی بود که نه تنها در بعد معنوی بلکه در سمت و سوی توسعه همه جانبه فرهنگی و اجتماعی این خطه نیز تأثیرگذار بوده و دل شیفتگان حق و دیانت را در آن روشن ساخته است به طوری که می‌توان در نقاط مختلف آن تجلیات فرهنگ رضوی را درک نمود و از آن فیض معنوی سود جست. هم‌اکنون این استان میزبان و کلان‌ن تجمیع همه سنتها و باورها و اعتقادات مسلمانان ایران و در مقیاس برتر دنیای تشیع است.

شناخت خراسان رضوی سرزمین آفتاب دوگانه (دانش و دیانت) به گونه‌ای ایران شناسی است زیرا بیشترین فرهنگها و اقوام در آن جلوه‌گر

شده و ارتباط عاطفی و نقاط مشترک فرهنگی بسیاری در بین آنها از کهن ترین زمان وجود داشته است. از سوی دیگر وجود لهجه‌ها و زبانهای گوناگون در این عرصه، با سابقه و تاریخچه ای که هر کدام برای خود به مثابه گنج، پنهان نموده این استان را به صفحه ای وسیع و پر تنوع از سرمایه عظیم فرهنگی و ملی به بزرگی ایران تبدیل کرده است.

این سرزمین خطه ای است که تندیس شکوهمند عرفان در قدیس قلمتش متبلور گردیده و زادبوم نامدارانی چون شیخ ابوسعید اسی الخیر، امام محمد غزالی، شیخ ابوالفضل سرخسی، شیخ احمد جام، عطار و... بوده و خورشید دانائی و فرهنگ بر تارک شخصتهایی معتبر طلوع نموده است.

از دیدگاهی دیگر ارزش غنای میراث فرهنگی- تاریخی و آنچه از نیاکان در قالب معماری و ابنیه تاریخی به یادگار مانده موضوعی است که باید آن را در کنه و هویت نقاط گوناگون و حدود و ثغور این استان جستجو نمود. امروزه بخشی از غنای تاریخی- فرهنگی استان به صورت بناهای مذهبی، مقابر، زیارتگاهها، مجموعه‌های آرامگاهی، رباطها و کاروانسراها، مساجد، بافتهای تاریخی و... توجه علاقه مندان و گردشگران را به سوی خود جلب می نماید.

کتابچه سیمای جامع میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری خراسان رضوی در همین راستا و با هدف معرفی و اطلاع رسانی ابنیه تاریخی و مجموعه‌های فرهنگی-جاذبه‌های طبیعی، آداب و رسوم، فرهنگها، فولکلوردر بیست شهرستان استان و مناطق شهری و روستایی توسط کارشناسان سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری خراسان رضوی تالیف و گردآوری شده کوششی ستودنی و تصویری روشن از فرهنگ و تمدن و طبیعت این استان است. این مجموعه را به تمام علاقه‌مندان، پژوهشگران، دانشجویان و اندیشمندان تقدیم می‌نماییم.

توفیق مستدام

ابوالفضل مکرمی فر

رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی

و گردشگری خراسان رضوی

مقدمه

امروزه اطلاع رسانی از بازارترین خصوصیات گردشگری، این صنعت نوپیاد و پر منفعت صنایع جهان معاصر به شمار می آید که ماحصل آن ورود گردشگران و شکوفائی اقتصاد در مناطق مختلف است. از سویی صنعت گردشگری مبین صلح، دوستی کشورها و شناخت جوامع و ملت‌هایی است که با زبانها و گویش‌های مختلف تکلم می نمایند و طوایف و اقوام متفاوت که محمل فرهنگ سرزمین‌هایی دور و نزدیک بوده و آداب و رسوم حاکم بر آنها به نوعی موید وفاقی، همبستگی و وحدت میان آنها محسوب می شود.

..... خراسان رضوی خطه گهرباری است که گزارشهای متعدد باستان شناسان، مردم شناسان، هنروران و سوداگران طبیعت موید پیشینه و دورانهای طلائی مدنیت آن است.

مجموعه سیمای جامع میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری خراسان رضوی نیز با همین دیدگاه تدوین و تالیف گردیده و گویی آئینه تمام نمای است برای معرفی بخشی از افقهای بیکران غنای تاریخی - فرهنگی و قابلیت‌های گردشگری مناطق مختلف استان.

کتاب مزبور حاوی موضوعاتی ویژه در خصوص وضعیت جغرافیایی، طبیعی، انسانی، پیشینه تاریخی شهرستانهای استان، مفاخر و مشاهیر این سرزمین کهن، جلوه‌هایی ماندگار از فرهنگ مردم، مناظر و چشم اندازهای طبیعی مناطق مختلف استان با توانمندیهای گردشگری، غارهای طبیعی، آبهای جاری و آبشارهای زیبا بوده و در بخش دیگری از آن به معرفی اماکن، جایگاه و ویژگی ابنیه تاریخی - فرهنگی شهرستانهای استان در قالب

مجموعه‌های معماری - آرامگاهی از جمله مجموعه معماری حرم مطهر رضوی بعنوان نگین درخشان یادمانهای تاریخی استان، مساجد، مقابر و آرامگاهها، کاروانسراها و رباطها، قلاع مستحکم، زیارتگاهها و اماکن متبرکه، بقایای شهرهای قدیمی که روزگاری در اوج و رونق به سر می‌بردند، مدارس علمیه تاریخی، خانه باغها، سنگ نگاره، پلها، آب انبارها، یخدان، آسبادهای و... اشاره شده است.

این مجموعه به مثابه پیشکشی است ارزشمند که به تمامی دوستداران و ارادتمندان تمدن و فرهنگ و هنر ایران زمین بویژه خطه خورشید و خاطره، خراسان بی بدیل تقدیم می‌گردد. بدون تردید در این راستا محققان، پژوهشگران، صاحب نظران، مرمتکاران و هنرمندان استان که در راه پاسداری و حفظ صیانت از اینبیه تاریخی، آثار هنری، آئینها، آداب و رسوم و میراث طبیعی این مرز و بوم کهن عمری را سپری کرده‌اند نقش بزرگی را در نیل به این هدف ایفا نموده‌اند. در پایان از حمایت‌های بی دریغ و راهنمایی‌های روشننگرانه جناب آقای مکرمی فر رئیس محترم سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری خراسان رضوی و ارشادات جناب آقای نبی زاده معاون محترم فرهنگی و ارتباطات سازمان که همواره همراه و همفکر گروه مولفین بوده‌اند تشکر و قدردانی می‌گردد.

هادی تقی زاده - فرامرز صابر مقدم